

## **ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ**

УДК 342.721(045)

doi: <https://doi.org/10.33270/04201901.81>

**Коваленко В. В.** – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, м. Київ  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2041-250X>

### **Механізм захисту прав і свобод людини в діяльності Національної поліції України**

**Метою** статті є здійснення теоретичного узагальнення та виконання комплексного науково-прикладного завдання щодо формування теоретичної концепції змісту механізму захисту прав і свобод людини в діяльності Національної поліції України з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення законодавства та правозастосовної практики. **Методологія.** Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, шляхом застосування якого було розглянуто правові, функціональні, організаційні та процедурні аспекти захисту прав і свобод людини та громадянина в діяльності правоохоронних органів (їх розвиток, взаємозв'язок та взаємовплив). За допомогою ґносеологічного методу було з'ясовано роль Національної поліції України в системі забезпечення прав людини, завдяки логіко-семантичному методу поглиблено понятійний апарат, визначено сутність понять «механізм охорони» та «механізм захисту». Шляхом використання системно-структурного методу досліджено складові елементи такого механізму захисту. Структурно-логічний метод застосовано для визначення основних напрямів оптимізації захисту прав і свобод людини в діяльності Національної поліції України. **Наукова новизна** отриманих результатів полягає в тому, що в статті комплексно, за допомогою сучасних методів пізнання, у контексті новітніх досягнень правової науки на системному рівні аналізу й узагальнення висвітлено та запропоновано напрями діяльності Національної поліції України щодо захисту прав і свобод людини. Досліджено специфіку діяльності працівників поліції, спрямованої на захист прав і свобод людини, проаналізовано й узагальнено теоретичні засади та основні аспекти вдосконалення цієї діяльності. **Висновки.** Ефективне виконання Національною поліцією України завдання щодо забезпечення прав і свобод людини певною мірою залежить від механізму належного правового регулювання цієї діяльності за допомогою законів та інших нормативно-правових актів. Метою такого правового регулювання має бути: визначення кола суспільних відносин, які потребують забезпечення з боку Національної поліції України (в нормативних актах окреслюють зміст, сферу здійснення, перелік суб'єктів, що користуються певними можливостями); висвітлення повноважень (прав, обов'язків) служб Національної поліції України та їх посадових осіб під час забезпечення реалізації прав і свобод громадян, державних органів та їх представників, громадських організацій, а також правова регламентація запобіжних заходів, засобів переконання та примусу, підстав, умов, порядку їх застосування; визначення видів і заходів відповідальності працівників Національної поліції України за невиконання або неналежне виконання повноважень щодо забезпечення прав та свобод громадян (забезпечення принципу законності в діяльності поліцейських). Механізм організаційно-правового забезпечення Національною поліцією України прав і свобод людини – це єдине, цілісно та якісно самостійне явище правової системи, яке є комплексом взаємопов'язаних передумов, засобів й умов, що створюють належні юридичні та фактичні можливості для повноцінного здійснення кожним своїх прав і свобод.

**Ключові слова:** права і свободи людини; забезпечення прав і свобод людини; Національна поліція України; організаційно-правові засади; механізм захисту; форма; метод; удосконалення; безпека.

#### **Вступ**

Проголошення України правовою державою висуває підвищені вимоги як до владних структур стосовно чіткого правового регулювання, його якості й ефективності, так і до його виконання. Водночас в умовах інтенсивної нормотворчої та правореалізаційної діяльності, притаманної сучасній Україні, насамперед актуалізується проблема юридико-технічної досконалості правових актів. Вона посилюється у зв'язку з реалізацією правової політики в нашій державі, оскільки перед вітчизняною юридичною наукою постають завдання щодо розроблення сучасної концепції визначення загальних принципів, обсягу, способів, методології дослідження правових понять та їх

тлумачення. Від виконання цих завдань залежить ефективність реалізації правових актів України, оскільки вітчизняну правову базу було сформовано на підставі як власне українських правових актів, так і законів та інших правових актів, прийнятих до проголошення незалежності України, а отже, калькованих українською мовою, унаслідок чого зберігається термін, проте не завжди – його справжній зміст.

Україна вступила до низки міжнародних організацій, що зумовлює потребу в узгодженні національного законодавства з міжнародним правом, зокрема правом Європейського Союзу. Однією з вимог більшості міжнародних організацій, членство в яких Україна вже має або прагне

здобути, є погодження її правових актів з правовими нормами та стандартами цих організацій, що позначиться на змістовній понятійній єдності українських нормативно-правових та інших актів і законодавства Європейського Союзу.

Проблеми механізму захисту прав і свобод людини в діяльності поліції в різні часи були предметом вивчення знаних учених, а саме: В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, В. С. Венедиктова, Є. О. Гіди, С. Д. Гусарева, А. Т. Комзюка, М. В. Корнієнка, Ю. Ф. Кравченка, О. В. Негодченка, В. П. Петкова, П. М. Рабіновича, В. В. Сташиса, В. Я. Тація, О. Н. Ярмиша та ін. Водночас за період існування України як суверенної держави предметом самостійних досліджень у вітчизняній юридичній науці були лише деякі організаційно-правові засади механізму забезпечення основних прав і свобод у діяльності правоохоронних органів. З огляду на це, актуальність наукового дослідження обумовлена передусім потребою у висвітленні змісту механізму захисту прав і свобод людини в діяльності Національної поліції України. Значущість дослідження ґрунтується на необхідності подолання суперечності між потребою застосування світових та європейських стандартів забезпечення прав і свобод людини та відсутністю належних теоретико-методологічних й науково-прикладних підстав реалізації нових підходів до вдосконалення правоохоронної діяльності Національної поліції України.

### **Мета і завдання дослідження**

Метою статті є формування теоретико-методологічних та науково-прикладних засад організації діяльності Національної поліції України стосовно забезпечення прав і свобод людини, що охоплює розроблення механізму їх захисту.

Завданнями статті є:

- висвітлити зміст поняття «захист прав і свобод людини правоохоронними органами»;
- визначити місце правоохоронної діяльності Національної поліції України в механізмі захисту прав і свобод людини;
- сформулювати базові науково-теоретичні положення організації діяльності Національної поліції України щодо забезпечення прав і свобод людини;
- на підставі аналізу діяльності Національної поліції України встановити закономірності й тенденції, що впливають на ефективність захисту прав і свобод людини органами поліції.

### **Виклад основного матеріалу**

Законодавство про права та свободи людини й громадянина в Україні відповідає високим міжнародно-правовим стандартам; закладена демократична концепція взаємовідносин людини

та держави, згідно з якою людину в Україні визнано найвищою соціальною цінністю; змінюються співвідношення й роль структурних елементів правового статусу громадянина, оскільки пріоритетне значення мають не його обов'язки, а права та свободи. Водночас сучасному правовому статусу громадян України притаманна слабка соціально-правова захищеність, недостатня гарантованість прав і свобод, відсутність необхідних забезпечувальних механізмів. В Україні актуалізується питання не лише проголошення, а й можливості здійснення та захисту прав людини й громадянина. Життя людини потребує реального втілення задекларованих прав і свобод, тобто розроблення правового механізму їх забезпечення, який має стати гарантією дієвості передбачених Конституцією прав, свобод та обов'язків.

Ефективність принципу верховенства права, встановленого ст. 8 Конституції України ("Konstytutsiia Ukrainy", 1996), зумовлена правовими законами, здійсненням державної влади на підставі поділу її на законодавчу, виконавчу й судову, рівністю суб'єктів права перед законом і судом, відповідальністю держави перед особою, а не лише особи перед державою, визнанням людини, її життя й здоров'я, честі та гідності, недоторканності й безпеки. У контексті реалізації концептуальної ідеї верховенства права та міжнародних стандартів прав людини в Україні актуалізується проблема наповнення реальним змістом встановлених Конституцією України прав і свобод людини та громадянина, надання їм реального декларативного стану. Оскільки «реальність прав і свобод громадян» (її сутність) висвітлюється за допомогою системи взаємопов'язаних матеріальних і процесуальних сторін механізму її забезпечення (реалізація, охорона, захист).

Актуалізує проблему також визначення ролі держави, її органів, зокрема Національної поліції України (далі – НПУ), в забезпеченні прав і свобод людини, меж їх втручання та відповідальності. НПУ, що є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку ("Zakon Ukrainy", 2015), – найбільш наближений до населення за обсягом компетенцій. На діяльність представників НПУ поширюється вимога законності, що перебуває в межах верховенства права та полягає в недопущенні свавілля стосовно людини. За типом правового регулювання НПУ має дотримуватися принципу заборони: «заборонено все, що безпосередньо не дозволено законом». Тому значущими є процедури (процеси) здійснення приписів правових норм з охорони та захисту прав і свобод людини, що потребує з'ясування специфіки професійної діяльності кожного підрозділу в цих процесах.

Перед НПУ постають важливі завдання в контексті орієнтації України на входження до Європейського Союзу, провідним з яких є зміцнення авторитету своїх працівників серед населення, перетворення на справжніх слуг народу, готових своєчасно надати допомогу та гарантувати захист прав і свобод громадянам України.

Нині кожна людина дедалі краще розуміє, що сутність її прав та свобод полягає не так у їх декларативному проголошенні, як у забезпеченні здійснення, які матеріальні, правові та інші гарантії надають держава та її органи для їх послідовної та всебічної реалізації. Серед цих гарантій важливу роль відіграють спеціальні правоохоронні засоби. НПУ поряд з іншими правовими установами та правоохоронними органами належить до загальної системи гарантування Українською державою прав і свобод особи. Дієвість діяльності в цьому напрямі обумовлена наданням Конституцією України ("Konstytutsiia Ukrainy", 1996), Законом України «Про Національну поліцію» ("Zakon Ukrainy", 2015) та іншими законодавчими актами широких повноважень щодо забезпечення законності та дотримання прав і свобод людини, їх ініціативності, авторитетом серед населення країни, доступністю.

В умовах розвитку демократії, додержання прав і свобод людини формування належної та ефективної національної системи судового захисту є одним з актуальних завдань держави. Віднині основною діяльністю нашої держави стають права та свободи людини, гарантії їх здійснення. Утвердження й забезпечення цих прав і свобод Конституція України покладає на державу як її головний обов'язок. Недарма, на відміну від попереднього заклику «Людина для держави» Конституція України 1996 року проголосила «Держава для людини». Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 3). Філософське розроблення проблем прав і свобод людини (з ліберально-гуманістичних позицій) пов'язують з іменем І. Канта. «Якщо існує наука, яка дійсно потрібна людині, – зазначав філософ, – то це та, якої навчаю я, – а конкретно та, яка належно показує людині її місце у світі, котра навчає того, ким треба бути, щоб бути людиною» (Bilous, 2019, p. 35). Конституція України та чинне законодавство закріплюють за державою в особі компетентних державних органів функцію захисту прав і свобод громадян України, яка гарантує кожному право звертатися за захистом своїх порушених прав.

Важливу роль під час дослідження проблеми реалізації функції захисту прав людини та громадянина відіграє висвітлення поняття «механізм». Його застосовують у різних значеннях відповідно до контексту. Учені трактують поняття «механізм» як внутрішню будову, систему чого-небудь, сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне,

хімічне та інше явище (Kharchenko, 2015, p. 91). В юридичній літературі категорію «механізм» розглядають як інститут, що охоплює весь процес практичної реалізації певних завдань, використання людиною та громадянином її прав, що надає цьому процесу системно-динамічного спрямування (Onishchenko, 2010, p. 15-16). У юридичному значенні поняття «механізм» широко застосовують вітчизняні та іноземні автори: «механізм держави» як «система державних організацій, за допомогою яких забезпечено державне управління суспільством» (Zaichuk, & Onishchenko, 2006, p. 63); «сукупність взаємопов'язаних елементів, які характеризують певну систему, що перебуває в стані руху»; «система способів і факторів, що забезпечують необхідні умови поваги всіх основних прав і свобод людини, які є похідними від її гідності»; «механізм реалізації конституційних прав і свобод» та «механізм реалізації особистих конституційних прав»; «соціально-правовий механізм» як «реалізація права передбачає переведення можливості індивіда, що зафіксовано в його правах і обов'язках, в реальну поведінку»; «механізм переведення прав і обов'язків особи в реальну поведінку»; «механізм зміцнення законності»; «сукупність факторів, які сприяють процесу, тобто є необхідними умовами переведення соціальних благ, що закріплені нормою права, у практичну життєдіяльність конкретної людини» (Kharchenko, 2007, p. 278-279).

Загалом у юридичній літературі поняття «механізм» застосовують як «механізм держави», тобто система державних органів, установ, за допомогою яких реалізується державна влада, забезпечується державне управління суспільством. «Без механізму держави немає самої держави», – слушно зауважив О. В. Зайчук (Zaichuk, & Onishchenko, 2006, p. 63). Механізм реалізації функції захисту прав людини та громадянина висвітлює зміст своєї діяльності завдяки категоріям «механізм охорони», «механізм захисту». Зокрема, О. Ф. Скакун вирізняє «механізм охорони» та «механізм захисту»: «механізм охорони прав людини охоплює заходи, спрямовані на профілактику правопорушень, для утвердження правомірної поведінки», а «механізм захисту прав людини» – заходи, що «призводять до відновлення порушених прав неправомірними діями та відповідальності осіб, які здійснили ці правопорушення». Тому «без можливості захисту прав охорона прав буде неповною. Захист – це найдієвіша охорона», слушно доходить висновку О. Ф. Скакун (Skakun, 2006, p. 206). «Механізм забезпечення» прав людини та громадянина, констатує А. Ю. Олійник, потребує «активної діяльності державних органів чи органів місцевого самоврядування, об'єднання їх посадових і службових осіб чи громадян заради створення умов для реалізації прав, свобод та обов'язків

(гарантування), а також для охорони, захисту й здійснення певних заходів щодо відновлення порушених прав, свобод, обов'язків» (Stepanova, 2015).

«Механізм держави» вчені пропонують розглядати як «систему державних органів, установ, це так званий кістяк держави, її опорна конструкція, без якої не можна досягти надійності у функціонуванні держави та її цільового впливу на політичні, економічні й соціальні процеси (Zaichuk, & Onishchenko, 2006, p. 63). Механізм держави охоплює систему державних організацій, установ, сформованих державою колективів людей, які забезпечують керівництво та безпосереднє здійснення функцій держави, зазначає Д. В. Скуратовська (Skuratovskaia, 2016). Він має такі властивості: по-перше, охоплює людей, які здійснюють управлінську діяльність; по-друге, державні органи, які є складовими механізму держави, перебувають в ієрархічній підлеглості, залежності один від одного; по-третє, володіє обов'язковими владними повноваженнями; механізм держави має організаційні та матеріальні знаряддя примусу (Skuratovskaia, 2016). Механізм держави має змогу охопити весь процес користування особою наданими правами та представити його в системно-динамічному вигляді. Власне шляхом використання механізму держави висвітлено структуру, послідовність, взаємозв'язок і взаємодію різноманітних факторів процесу реалізації функції захисту прав людини та громадянина, визначено ефективність їх забезпечення різними суб'єктами.

Одним з головних завдань правоохоронної діяльності НПУ є забезпечення прав і свобод та, передусім, безпеки людей. Поліція поряд з іншими правоохоронними органами покликана забезпечити дію механізму правової охорони й захисту прав і свобод людини, її функції – різноманітні: від створення безпечних умов реалізації прав і свобод людини в громадських місцях до захисту від злочинних порушень та посягань на права й свободи людини із вжиттям легальних примусових заходів.

Підґрунтя механізму захисту прав і свобод людини та громадянина становлять правові принципи, норми (юридичні гарантії), а також умови й вимоги діяльності НПУ, її посадових осіб, громадян, які в комплексі забезпечують дотримання, реалізацію та захист прав і свобод громадян.

У теорії права вирізняють механізм правового регулювання, механізм реалізації прав і свобод та механізм забезпечення реалізації прав і свобод людини. Крім механізму реалізації конституційних суб'єктивних прав і свобод, важливе значення має механізм забезпечення реалізації цих прав. Він є складовою механізму реалізації суб'єктивних прав і свобод людини.

Необхідність такого механізму виникає тоді, коли реалізація конституційного суб'єктивного права не потребує втручання держави, її органів і посадових осіб у процес реалізації суб'єктивного права як обов'язкової сторони (Onishchenko, 2010, p. 18). З боку держави потребують лише дій стосовно гарантування прав і відновлення порушеного права. Зазначений механізм містить елементи, які сприяють створенню умов для здійснення свобод, охорону та захист від правопорушень, участь у відтворенні порушеного права людини.

Специфіка механізму реалізації функції захисту прав людини та громадянина представниками НПУ залежить від виконання ними своїх функцій, завдань, а також від принципів діяльності системи правоохоронних органів. Правоохоронна та правозахисна функції – складова багатофункціональної діяльності НПУ. Як виконавчо-розпорядчий орган держави НПУ має державно-владні повноваження, необхідні для виконання обов'язків і реалізації свого гуманістичного призначення – захисту прав людини та громадянина відповідно до чинного законодавства та власної компетенції ("Zakon Ukrainy", 2015).

Дослідник О. В. Негодченко обстоює думку, що механізм забезпечення прав і свобод людини в діяльності НПУ містить такі елементи: правові норми та нормативно-правові акти як форми їх вираження; індивідуально-правові документи; юридичні факти; правові відносини; суб'єктивні права та юридичні обов'язки; форми й методи організації здійснення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків (Nehodchenko, 2003, p. 211).

На думку С. Д. Гусарєва, що феномен правового статусу особистості визначає співвідношення особистості та права, за допомогою якого держава окреслює для суб'єкта межі можливої діяльності, його становище стосовно інших суб'єктів і, з огляду на індивідуальні або типові ознаки, властиві суб'єктові, у праві відображено повноту правового становища особистості, його певну уніфікацію або обмеження (Husarev, 2005, p. 30).

Поняття «механізм захисту прав людини» та «механізм правового регулювання» частково збігаються. Останній охоплює норми права – офіційні правила з моделлю поведінки людей; юридичні факти, що забезпечують дію норми права; правовідносини – конкретні моделі поведінки для суб'єктів на підставі норм і юридичних фактів; акти реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків у формі дотримання, виконання, використання права; акти застосування норм права; елементи правосвідомості та правової культури (Nehodchenko, 2003, p. 303).

Проте механізм захисту прав людини, на відміну від механізму правового забезпечення,

інтегрує все це в організації та діях поліцейських, виходить за межі правового регулювання та реалізується також у правовій охороні й захисті. У структурі механізму забезпечення прав людини інтегруються: а) праворегуляційні, правоохоронні механізми; б) механізми вирішення конфліктів; в) ідентифікаційні, інформаційні, організаційні, акційні елементи, що поєднано для процедурно-правової регламентації поведінки й правового виховання осіб з метою задоволення законних прав та інтересів людей. Це виявляється в діях громадян, їх долучення до громадських об'єднань, правохисних неурядових організацій, виборів та інших різновидів впливів на органи державної влади й місцевого самоврядування.

Найважливішим елементом механізму забезпечення прав і свобод, який багато в чому визначає ефективність інших, є гарантування забезпечення прав та свобод, головне призначення якого полягає у створенні необхідних умов для негайного, ефективного й надійного захисту, охорони і надання юридичної допомоги. Сьогодні нагальною є потреба в подальшому дослідженні гарантій забезпечення прав і свобод та пошуку шляхів підвищення рівня їх ефективності.

Гарантії забезпечення прав і свобод людини як загальне поняття є основними способами, засобами, за допомогою яких кожна особа забезпечена ефективною охороною та захистом прав людини. Одним із видів правових гарантій є юридична відповідальність як специфічний юридичний засіб забезпечення реалізації, охорони й захисту прав і свобод людини та здійснення закріплених у законодавстві обов'язків.

Юридична відповідальність – це передбачене законом і застосоване органами держави примусове обмеження або позбавлення правопорушника певних благ. Вона завжди супроводжується моральним осудженням порушника закону. Вирізняють такі основні види юридичної відповідальності: дисциплінарна, цивільна, адміністративна, кримінальна.

Юридичну відповідальність застосовують лише за певних обставин, передбачених законом, які означено підставою відповідальності. Такою підставою є факт учинення правопорушення.

Юридичну відповідальність, на відміну від інших видів відповідальності (моральної, громадської, сімейної), застосовують лише до тих, хто вчинив правопорушення, тобто порушив норму права, закон, оскільки юридична відповідальність особи є індивідуальною (ст. 61 Конституції України) ("Konstytutsiia Ukrainy", 1996). Правопорушення відображено в певних діях, здебільшого активних, зокрема в поведінці, що суперечить юридичним нормам, тобто є протиправною. Водночас така поведінка завжди завдає комусь шкоди: іншим людям, організаціям, суспільству, державі. Тому

вона заборонена правом, що спричиняє негативні соціальні наслідки (Husariev, 2005, p. 144).

Юридичні гарантії прав і свобод – це сукупність умов, спеціальних правових способів і засобів, шляхом застосування яких забезпечено безперешкодне їх здійснення, охорону та захист. Такі гарантії, зафіксовані в Конституції та правових актах, формують правовий механізм реалізації законів. Оскільки система юридичних гарантій прав і свобод людини є нормативно-правовим засобом, їх слід розглядати як комплекс взаємопов'язаних і взаємодіючих нормативно-правових та інституційно-організаційних гарантій.

### **Наукова новизна**

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в статті комплексно, на підставі сучасних методів пізнання, у контексті новітніх досягнень правової науки на системному рівні аналізу й узагальнення висвітлено та запропоновано напрями діяльності НПУ щодо захисту прав і свобод людини. Досліджено специфіку діяльності працівників поліції, спрямованої на захист прав і свобод людини, проаналізовано й узагальнено теоретичні засади та основні аспекти вдосконалення цієї діяльності.

### **Висновки**

Ефективне виконання НПУ завдання щодо забезпечення прав і свобод людини певною мірою залежить від механізму належного правового регулювання цієї діяльності за допомогою законів та інших нормативно-правових актів. Метою такого правового регулювання має бути: визначення кола суспільних відносин, які потребують забезпечення з боку НПУ (в нормативних актах зазначають зміст, сфери здійснення, перелік суб'єктів, що користуються певними можливостями); висвітлення повноважень (прав та обов'язків) служб НПУ, їх посадових осіб під час забезпечення реалізації прав і свобод громадян, державних органів та їх представників, громадських організацій, а також правова регламентація запобіжних заходів, засобів переконання та примусу, підстав, умов, порядку їх застосування; визначення видів і заходів відповідальності працівників НПУ за невиконання або неналежне виконання повноважень щодо забезпечення прав та свобод громадян (забезпечення принципу законності в діяльності поліцейських).

Механізм організаційно-правового забезпечення НПУ прав і свобод людини – це єдине, цілісно та якісно самостійне явище правової системи, яке є комплексом взаємопов'язаних і взаємодіючих передумов, засобів й умов, що створюють належні юридичні та фактичні можливості для повноцінного здійснення кожним своїх прав і свобод.

#### REFERENCES

- Bilous, O.V. (2019). Protsesualni harantii dotrymannia prav liudyny i hromadianyna v diialnosti orhaniv sudovoi vlady [Procedural safeguards for respect for human and citizen rights in the activities of the judiciary]. *ScienceRise: Juridical Science*, 2(8), 34-38. doi: <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2019.173450> [in Ukrainian].
- Husariev, S.D. (2005). Yurydychna diialnist: metodolohichni ta teoretychni aspekty [Legal activity: methodological and theoretical aspects]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
- Kharchenko, N.P. (2007). Poniattia mekhanizmu derzhavy, naukovi poshuky teoretyko-pravovoi definitsii [The concept of the mechanism of the state, scientific search for a theoretical and legal definition]. *Uchenye zapiski Tavricheskogo natsionalnogo universiteta imeni V.I. Vernadskogo, Scientific notes of the Taurida National University named after V.I. Vernadsky*, 2, vol. 20(59), 278-284 [in Ukrainian].
- Kharchenko, N.P. (2015). Mekhanizm derzhavy ta yoho struktura [The mechanism of the state and its structure]. *Derzhava i pravo, State and law*, 41, 91-97 [in Ukrainian].
- Konstytutsiia Ukrainy: vid 28 cherv. 1996 r. No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine from June 28, 1996, No. 254k/96-VR]. (n.d.). [zakon5.rada.gov.ua](http://zakon5.rada.gov.ua). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
- Nehodchenko, O.V. (2003). Orhanizatsiino-pravovi zasady diialnosti orhaniv vnutrishnikh sprav shchodo zabezpechennia prav i svobod liudyny [Organizational and legal principles of the activities of law enforcement bodies in the field of human rights and freedoms]. Dnipropetrovsk: DDUVS [in Ukrainian].
- Onishchenko, N.M. (2010). Diia prava: intehratyvnyi aspekt [Action of law: an integrative aspect]. Kyiv: Osnova [in Ukrainian].
- Skakun, O.F. (2006). *Teoriia derzhavy i prava (entsyklopedychnyi kurs) [State and Law Theory (Encyclopedic Course)]*. Kharkiv: Espada [in Ukrainian].
- Skuratovskaia, D.V. (2016). Ways to improve management costs. *Mezhdunarodnyy nauchnyy zhurnal "Internauka", International scientific journal "Internauka"*, 6. doi: <https://doi.org/10.21267/IN.2016.6.2294>.
- Stepanova, T.V. (2015). Shchodo spivvidnoshennia poniattia "pravovoho statusu" ta sumizhnykh katehorii [Concerning the relation between the concept of "legal status" and related categories]. *Pravova derzhava, Constitutional state*, 19, 35-40. doi: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2015.19.44308> [in Ukrainian].
- Zaichuk, O.V., & Onishchenko, N.M. (Eds.). (2006). *Teoriia derzhavy i prava. Akademichnyi kurs [The theory of state and law. Academic course]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro Natsionalnu politsiu": vid 2 lyp. 2015 r. No. 580-VIII [Law of Ukraine "On the National Police" from July 2, 2015, No. 580-VIII]. (n.d.). [zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> [in Ukrainian].

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Білоус О. В. Процесуальні гарантії дотримання прав людини і громадянина в діяльності органів судової влади. *ScienceRise: Juridical Science*. 2019. № 2 (8). С. 34–38. doi: <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2019.173450>.
- Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти : монографія. Київ : Знання, 2005. 375 с.
- Харченко Н. П. Поняття механізму держави, наукові пошуки теоретико-правової дефініції. *Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского*. 2007. № 2. Т. 20 (59). С. 278–284. (Серия «Юридические науки»).
- Харченко Н. П. Механізм держави та його структура. *Держава і право*. 2015. Вип. 41. С. 91–97.
- Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
- Негодченко О. В. Організаційно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод людини : монографія. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2003. 444 с.
- Оніщенко Н. М. Дія права: інтегративний аспект : монографія. Київ : Основа, 2010. 411 с.
- Скакун О. Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс) : підручник. Харків : Еспада, 2006. 776 с.
- Skuratovskaia D. V. Ways to improve management costs. *Международный научный журнал «Интернаука»*. 2016. No. 6. doi: <https://doi.org/10.21267/IN.2016.6.2294>.
- Степанова Т. В. Щодо співвідношення поняття «правового статусу» та суміжних категорій. *Правова держава*. 2015. № 19. С. 35–40. doi: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2015.19.44308>.
- Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
- Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

*Стаття надійшла до редколегії 02.03.2020*

---

**Kovalenko V.** – Doctor of Law, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2041-250X>

## **Mechanism for Protection of Human Rights and Freedoms in Activity of National Police of Ukraine**

The **purpose** of the article is to theoretically summarize and solve a complex scientific and applied problem of forming a theoretical concept of the content of the mechanism of protection of human rights and freedoms in the activities of the National Police of Ukraine with the development of proposals and recommendations aimed at improving legislation and applicable law practice. The **methodological** basis of the research is the dialectical method of scientific cognition, which allows to consider the legal, functional, organizational and procedural aspects of the protection of human and citizen's rights and freedoms in the activities of law enforcement agencies in their development, interconnection and mutual influence. The epistemological method revealed the role and importance of the National Police of Ukraine in the human rights system; logical-semantic method deepened the conceptual apparatus, defined the essence, features and meaning of «mechanism of protection» and «mechanism of protection.» Using the system-structural method, the constituent elements of such a protection mechanism are investigated. The structural-logical method is applied to determine the main directions of improvement and optimization of protection of human rights and freedoms in the activities of the National Police of Ukraine. The **scientific novelty** of the obtained results is that in the article comprehensively, using modern methods of cognition, taking into account the latest achievements of legal science at the systematic level of analysis and generalization, the directions of activity of the National Police of Ukraine on protection of the rights of protection of human rights and freedoms are described. The peculiarity of the activity of police officers aimed at the protection of human rights and freedoms is investigated, theoretical principles and main directions of improvement of this activity are analyzed and summarized. **Conclusions.** Qualitative, effective implementation by the National Police of the task of ensuring human rights and freedoms depends to some extent on the proper legal regulation of these activities through laws and other regulations. This legal regulation should have the following purpose: determination of the range of public relations that need to be secured by the National Police of Ukraine (in such cases the normative acts shall specify the content, the spheres of implementation, the list of subjects using this or that opportunity); a clear definition of the powers (rights and duties) of different services of the National Police and their officials while ensuring the exercise of the rights and freedoms of citizens (a clear definition of the rights and duties of police officers in relation to citizens, state bodies and their representatives, public organizations, clear legal regulation of preventive measures, means of persuasion and coercion, grounds, conditions, procedure for their application); fixing the types and measures of responsibility of employees of the National Police for non-performance or improper performance of certain powers for ensuring the rights and freedoms of citizens (the purpose of this goal is to ensure the principle of legality in police activity). The mechanism of organizational and legal support of human rights and freedoms by the National Police of Ukraine is the only, wholly and qualitatively independent phenomenon of the legal system, which is a complex of interrelated and interacting preconditions, means and conditions that create adequate legal and factual opportunities for the full realization of each of their rights and freedoms.

**Keywords:** human rights and freedoms; protection of human rights and freedoms; National Police of Ukraine; organizational and legal basis; mechanism of protection; forms; methods; improvement; security.